

ਪ੍ਰਭਾਵ: ਨਿਕਰਾ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਪੇਂਡੂ ਸਾਊਠੀ ਚੁੰਡ ਦੀ ਮੁੱਖ ਫਸਲ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਦੇਗਲੇ ਬੀਜਾਂ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਆਧੁਨਿਕ ਤਕਨੀਕਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਇਸ ਫਸਲ ਤੋਂ ਲਾਹੇਵੰਦ ਪੈਸੇ ਕਮਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਖੇਤਰ ਪੇਂਡੇ ਦੀ ਖੇਤੀ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਚਿਰਾ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੇਂਡੇ ਦੀ ਫਸਲ ਹੇਠ ਆਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਰਕਬਾ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਧਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਜਿਆਦਾ ਮੁਨਾਫੇ ਲਈ ਪੇਂਡੇ ਦੀ ਖੇਤੀ

ਐੱਸ. ਸੀ. ਸ਼ਰਮਾ, ਵਿਜੇ ਕੁਮਾਰ, ਵਿਵੇਕ ਸ਼ਰਮਾ, ਅਨਿਲ ਖੇਖਰ, ਜੀ ਰਵਿੰਦਰਾ ਚੇਰੀ ਅਤੇ ਮਨਮੋਹਨਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਸਰਬ ਭਾਰਤੀ ਬਰਾਨੀ ਖੇਤੀ ਖੋਜ ਪਰਿਯੋਜਨਾ-ਬੱਲੋਵਾਲ ਸੇਖੜੀ
ਖੇਤਰੀ ਖੋਜ ਕੇਂਦਰ, ਬੱਲੋਵਾਲ ਸੇਖੜੀ
 (ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ)
 ਬੱਲੋਵਾਲ ਸੇਖੜੀ, ਜਿਲ੍ਹਾ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ।

ਜਿਆਦਾ ਮੁਨਾਫੇ ਲਈ ਪੇਂਡੇ ਦੀ ਖੇਤੀ

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਅਰਧ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕਾ ਜਿਸਨੂੰ ਕਿ ਕੱਚੀ ਖੇਤਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪੂਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ 7.8% ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਇਹ ਖੇਤਰ ਬਾਕੀ ਸੌਂਚੂ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲੋਂ ਵਿਲੱਖਣ ਹੈ। ਇਸ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਬਰਸਾਤ ਦੀ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿਸਾਨੀ ਹੇਠ ਬੋਝੀਆਂ ਅਤੇ ਖਿੱਡੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਜਮੀਨਾਂ ਹਨ। ਜਮੀਨਾਂ ਢਲਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਜਿਆਦਾ ਭੂ ਖੋਰ ਹੈ ਅਤੇ ਜਮੀਨ ਦੀ ਉਜਾੜ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਨਮੀ ਸੋਖਣ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਘੱਟ ਹੈ। ਕੱਚੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਮੱਕੀ ਸਾਊਠੀ ਦੀ ਚੁੰਡ ਦੀ ਮੁੱਖ ਫਸਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਊਠੀ ਵਿਚ ਕੁਲ ਫਸਲੀ ਖੇਤਰ ਦਾ 20% ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਬਰਸਾਤ ਦੀ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਅਤੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਕਮੀ ਕਰਕੇ ਮੱਕੀ ਦੀ ਫਸਲ ਦਾ ਝਾੜ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਵਾਰਾ ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਫਸਲ ਦਾ ਬਹੁਤ ਜਿਆਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਫਸਲ ਫੇਲ ਹੋਣਾ ਇੱਕ ਆਮ ਸਮੱਸਿਆ ਬਣ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਫੀ ਵਾਰੀ ਜਮੀਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਰੱਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਾਲ 2010 ਦੌਰਾਨ ਸਰਬ ਭਾਰਤੀ ਬਰਾਨੀ ਖੇਤੀ ਕੌਮੀ ਖੋਜ ਪਰਿਯੋਜਨਾ ਦੇ ਸੈਂਟਰ ਬੱਲੋਵਾਲ ਸੇਖੜੀ ਵਲੋਂ ਬਰਾਨੀ ਖੇਤੀ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਖੋਜ ਸੰਸਥਾ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਯੋਜਿਤ ਨਿਕਰਾ (NICRA) ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਜਿਲਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੀ ਤਹਿਸੀਲ ਗੜਸ਼ਕਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਅੱਚਲਪੁਰ ਅਤੇ ਨੈਣਵਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਨਿਕਰਾ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਅਧੀਨ, ਖੇਤਰੀ ਖੋਜ ਕੇਂਦਰ, ਬੱਲੋਵਾਲ ਸੇਖੜੀ ਵਲੋਂ ਵਿਕਸਤ ਬਰਾਨੀ ਖੇਤੀ ਤਕਨੀਕਾਂ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਨੈਣਵਾਂ ਤੇ ਅਚਲਪੁਰ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਟਰੇਨਿੰਗ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਤੇ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਕੈਂਪ ਵੀ ਲਗਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਨਿਕਰਾ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਆਧੁਨਿਕ ਖੇਤੀ ਸੰਚਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾਏ ਤੇ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਸੈਂਟਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕਿ ਆਧੁਨਿਕ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜਿਆਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਖਰਚ ਨੂੰ ਘਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਨਿਕਰਾ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਕੁ ਕਿਸਾਨ ਹੀ ਪੇਂਡੇ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਫਸਲ ਦੇ ਫਲ ਦੇ ਅਕਾਰ, ਝਾੜ ਅਤੇ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਮੁੱਲ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਅੰਤਰ ਸੀ।

ਪੇਂਡੇ ਦੀ ਖੇਤੀ: ਪੇਂਡਾ ਇੱਕ ਨਿੱਖੇ ਮੌਸਮ ਦੀ ਫਸਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਫਲ ਜਿਆਦਾਤਰ ਮਠਿਆਈ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪੇਂਡੇ ਦੇ ਫਲ ਤੇ ਚਿੱਟੀ ਅਤੇ ਚਾਕੀ ਮੋਮ ਦੀ ਪਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਜਿਵਾਣੂਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਲ ਨੂੰ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਠੀਕ ਰਖਦੀ ਹੈ।

ਪੇਂਡੇ ਦੇ ਵਾਧੇ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਅਨੁਕੂਲ ਤਾਪਮਾਨ 22-35° C ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕੋਰੇ ਅਤੇ ਜਿਆਦਾ ਸਰਦੀਆਂ ਲਈ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਪੇਂਡੇ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਲਈ ਵਧੀਆ ਸਮਾਂ ਫਰਵਰੀ-ਮਾਰਚ ਅਤੇ ਜੂਨ-ਜੁਲਾਈ ਹੈ। ਬਰਾਨੀ ਹਲਾਤਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਮਈ-ਜੂਨ ਵਿਚ ਪਏ ਪਹਿਲੇ ਮੀਂਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪੇਂਡੇ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਲਈ 10-15 ਟਨ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਗਲੀ ਹੋਈ ਕੂੜੀ ਦੀ ਖਾਦ ਅਤੇ 100 ਕਿਲੋ ਨਾਈਟਰੋਜਨ, 50 ਕਿਲੋ ਫਾਸਫੋਰਸ ਅਤੇ 50 ਕਿਲੋ ਪੋਟਾਸ਼ੀਅਮ ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਪਾਉਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਕੂੜੀ, ਫਾਸਫੋਰਸ ਅਤੇ ਪੋਟਾਸ਼ੀਅਮ ਦੀ ਪੂਰੀ ਮਾਤਰਾ ਅਤੇ ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ ਦੀ ਅੱਧੀ ਮਾਤਰਾ ਬੈਡ/ਟੋਆ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਪਾਉ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਬਚਦੀ ਅੱਧੀ ਨਾਈਟਰੋਜਨ ਫੁੱਲ ਲੱਗਣ ਸਮੇਂ ਪਾਉ। ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪੇਂਡੇ ਦੀ ਪੀ. ਏ. ਜੀ. -3 ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼

ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਬੀਜ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪੇਂਡੇ ਦੀਆਂ ਦੇਗਲੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਵੀ ਮਾਰਕੀਟ ਵਿਚ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ। ਪੇਂਡੇ ਲਈ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਬੀਜ ਦਰ 4-5 ਕਿਲੋ ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ ਹੈ। ਕਤਾਰ ਤੋਂ ਕਤਾਰ ਦਾ ਫਾਸਲਾ 3.0 ਮੀਟਰ ਅਤੇ ਬੂਟੇ ਤੋਂ ਬੂਟੇ ਦਾ ਫਾਸਲਾ 0.8 ਤੋਂ 0.9 ਮੀਟਰ ਰਖਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਥਾਂ ਤੋਂ 2-3 ਬੀਜ ਲਗਾਏ ਜਾਣ। ਬੀਜ ਨੂੰ 7-8 ਘੰਟੇ ਆਮ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਡਿੱਊ ਕੇ ਰੱਖੋ ਅਤੇ ਫਿਰ 2 ਘੰਟਿਆਂ ਲਈ 0.2% ਬੋਵਿਸਟਨ ਘੋਲ ਨਾਲ ਸੋਧਣ ਨਾਲ ਫਸਲ ਦੀ ਜੰਮਣ ਦਰ ਵਧਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਸਲ ਨੂੰ ਜਮੀਨ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੇਂਡੇ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੇ ਲਿਫਾਫਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ 10-15 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਲੰਬੀਆਂ ਵੇਲਾਂ ਨੂੰ 15-20 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਖੇਤ ਵਿਚ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੇਂਡੇ ਦੀ ਫਸਲ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਝਾੜ ਲਈ ਦੋ ਹਫਤਿਆਂ ਬਾਅਦ ਕਮਜੋਰ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਟ ਦਿਉ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀ ਥਾਂ 2 ਬੂਟੇ ਹੀ ਰੱਖੋ।

ਫਸਲ ਦੇ ਵਾਧੇ ਦੀ ਜਾਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਹਰ ਹਫਤੇ ਅਤੇ ਫੁੱਲ ਕੱਢਣ ਸਮੇਂ 3-8 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਸਿੰਚਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਬਰਸਾਤਾਂ ਦੌਰਾਨ ਬੂਟੇ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਬੂਟੇ ਦੇ ਵਾਧੇ ਲਈ ਖੇਤ ਵਿਚੋਂ ਵਾਧੂ ਪਾਣੀ ਦਾ ਨਿਕਾਸ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪੇਂਡਾ ਪਰ-ਪਰਾਗ ਫਸਲ ਹੈ। ਕੀੜੇ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਸ਼ਹਿਦ ਦੀਆਂ ਮੱਥੀਆਂ ਪਰ ਪਰਾਗਣ ਵਿਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦੌਰਾਨ ਨਦੀਨ ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਡਿਝਕਾਅ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰੋ। ਇਸਦੇ ਫਲ ਤੁਝਾਈ ਲਈ 120-150 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪੇਂਡੇ ਦੀ ਫਸਲ ਦਾ ਔਸਤਨ ਝਾੜ 35-45 ਟਨ ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ ਹੈ।

ਪੇਂਡੇ ਦੀ ਖੇਤੀ ਦੇ ਪਸਾਰ ਲਈ ਨਿਕਰਾ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ: ਨਿਕਰਾ ਅਧੀਨ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਪੇਂਡੇ ਦੀ ਖੇਤੀ ਦੇ ਪਸਾਰ ਲਈ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ (2012-2014) ਖੇਤਰੀ ਖੋਜ ਕੇਂਦਰ, ਬੱਲੋਵਾਲ ਸੇਖੜੀ ਦੀ ਤਕਨੀਕੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਹੇਠ ਪੇਂਡੇ ਦੀ ਖੇਤੀ ਸਬੰਧੀ ਸਮੂਹਿਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਪਣਾਈ ਗਈ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਕੁਆਲਟੀ ਦਾ ਬੀਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪੇਂਡੇ ਦੀ ਖੇਤੀ ਸਬੰਧੀ ਖੇਤਾਂ ਦੇ ਚੋਰੇ, ਖੇਤ ਦਿਵਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਲਗਾ ਕੇ ਤਕਨੀਕੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਹਨਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਪੇਂਡੇ ਦਾ ਝਾੜ 26-33.8 ਟਨ ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ ਚਿਹਾ। ਸਾਲ 2012 ਵਿਚ ਔਸਤਨ 30.5 ਟਨ ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ ਨਾਲ ਅਸਲ ਲਾਭ 39,275 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ ਅਤੇ ਸਾਲ 2014 ਵਿਚ 77,994 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ ਹੋਇਆ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਲਾਭ ਕੀਮਤ ਅਨੁਪਾਤ 3.98 ਤੋਂ 5.12 (ਔਸਤਨ 4.50) ਚਿਹਾ।

ਪੇਂਡੇ ਦਾ ਮੁੱਲ ਹਰ ਸਾਲ 5-10 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿੱਲੋ ਤੱਕ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਫਸਲ ਦਾ ਮੁੱਖ ਫਾਇਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਖੇਤ ਵਿਚ ਹੀ ਖਰੀਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੁਝਾਈ ਅਤੇ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਲਿਜਾਣ ਦੇ ਖਰਚੇ ਦੀ ਬੱਚਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੱਕੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਇਸ ਫਸਲ ਨੂੰ ਜੰਗਲੀ ਅਤੇ ਅਵਾਰਾ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੁਆਰਾ ਘੱਟ ਨੁਕਸਾਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨਿਕਰਾ ਦੇ ਅੱਚਲਪੁਰ ਤੇ ਨੈਣਵਾਂ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਪੇਂਡੇ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਅਤੇ ਲਾਭ

ਸਾਲ	ਝਾੜ (ਟਨ ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ)	ਖੇਤੀ ਦੀ ਲਾਭ (ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ)	ਕੁੱਲ ਵਾਧੇ (ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ)	ਲਾਭ (ਰੁਪਏ/ਹੈਕਟੇਅਰ)	ਲਾਭ ਮੁੱਲ ਅਨੁਪਾਤ
2012	33.9	11500	50775	39275	4.41
2013	31.5	15623	62964	47141	3.98
2014	26.0	15225	77994	62769	5.12
ਔਸਤਨ	30.5	14183	63911	49728	4.50